

ҲУҚУҚИЙ ДАВЛАТНИНГ ҚУРОЛИ ҲАМ, ҲИМОЯСИ ҲАМ, КЎЗИ ҲАМ, СЎЗИ ҲАМ ҚОНУНДИР

« ИНСОН ВА ҚОНУН »

КУШ — ЭДИЛЛИКТЕ

Газета 1996—жыл
1-сентябрден баслап
шығарылды

20 НОЯБРЬ

1997 ЖЫЛ

35 (42)

ПИИШЕМБИ

сатыуда еркин баҳада

АДАМ ХАМ НЫЗАМ

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҲУҚУҚ ҚОРҒАҮ УЙЫМЛАРЫНЫҢ ЖӘМИЙЕТЛИК—ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСЫ

Қонун ва амалиёт

КОНФЕРЕНЦИЯ БЎЛИБ ЎТДИ

Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ва Ички ишлар Вазири тасдиқланган дастурга асосан «Ўзбекистон Республикасининг Жиноят—ижроия кодекси, муаммолар ва уларни амалиётда ҳал қилиш» мавзусига боғишланган минтақавий илмий—амалий конференция шу йилнинг 14 ноябрь кuni Хоразм вилояти Урганч шаҳрида бўлиб ўтди.

Бунга Қарақалпоғистон Республикаси ва Хоразм вилояти прокурорлари, уларнинг шу соҳа бўйича ўринбосарлари ва катта ёрдамчилари, шаҳар, туман, ҳарбий гарнизон, транспорт прокурорлари иштирок этди.

Конференцияга жазони ижро этиш бўйича бошқарма ва бўлим бошлиқлари, тергов ҳибсхонаси, шаҳар, туман Ички ишлар вазирлигининг жазоларни ижро этиш инспекциясининг бошлиқлари қатнашди.

Минтақавий конференцияни Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг ўринбосари З—даражали Давлат адлия маслаҳатчиси Р. Қодиров кириш сўз билан очди ва олиб борди.

Конференцияда Ички ишлар вазирлиги академиясининг доценти, юридика фанлари номзоди А. Шо

мансуров маъруза билан сўзга чиқди.

Шу билан бирга Ўзбекистон Республикаси прокуратураси ўқув марказ директори М. Мирзаев, ИИВ ЖИББ штаб бошлиғи Гуревич, Ўзбекистон Республикаси прокуратурасининг бўлим бошлиғи Н. Файзуллаев, ИИВ ЖИББ бошқарма бошлиғи А. Аъзамхўжаев, Марказ кафедра мудири, юридика фанлари доктори, доцент И. Ҳақимов, Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари Ҳарбий прокурори биринчи ўринбосари Н. Азимов, Тошкент шаҳар прокурорининг ўринбосари М. Мирсалиҳовлар маъруза билан сўзга чиқиб янги Жиноят—ижроия кодексини амалга оширишда келиб чиқадиган талаблар, прокурор назоратининг долзарб масалалари, назорат қилишни таъминлаш борасидан келиб чиқадиган талаблар ва муаммолар ҳақида сўз юритди.

Қарақалпоғистон Республикаси прокурорининг ўринбосари Д. Худайберганов, Урганч тергов ҳибсхонасининг бошлиғи Ш. Юсупов, Хоразм вилояти прокурорининг катта ёрдамчиси А. Тоғаев, Қарақалпоғистон Республикаси Ички ишлар вазирининг биринчи ўринбосари, милиция полковниги А. Бобожоновларнинг маърузалари тингланди.

10-ноябрь кuni Қарақалпақстан Республикаси Ички ишлар министрлигинде милиция кунине бағишланган салтанатли мажлис болып өтті. Мажилисти республика Ички ишлар министри, ички хызмет генерал-майоры Ж. Шылманов кириш сөз бенен ашты.

Мажилисте Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң

рилди. Республикамыз басшысы усы ҳурметли атақларды тапсыратырып, сыйлықланғанларды және бир мәртебе қутлықлады.

Мажилисте Қарақалпақстан Республикасы Ички ишлар министриниң орынбасары, ички хызмет подполковниги М. Бабаниязов кең түрде баянат жасады. Баянатшы хэм буннан кейин шығып сөйлеген

ҚР Ички ишлер министрлигинде

Милиция кунине бағишланды

Баслығы Т. Камалов шығып сөйлеп, республикамыздың ички ишлер уйымларының хызметкерлерин, ветеранларды кәсиплик байрамы менен қутлықлады.

Байрам қарсаңында Ички ишлер уйымларында көп жыл хэм минсиз хызмет еткени, ыызамлылық хэм жәмиетлик тәртипти беккемлеўге белсене қатнасқаны ушын бир топар хызметкерлер Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңеси Баслығының Пәрманы менен сыйлықланған еди. Атап айтқанда, республика Ички ишлер министриниң биринши орынбасары Ә. Бабажанов, Тақыятас қалалық Ички ишлер бөлмининиң баслығы Б. Имангалиев, Ўзбекстан Республикасы Ички ишлер министриниң орынбасары Ш. Мавляновларға «Қарақалпақстан Республикасына мийнети синген юрист» ҳурметли атағы бе-

жолдаслар халқымыздың тынышлығын сақлаў, ыызамлылықты беккемлеў, жынайтшылыққа қарсы гүресийде ички ишлер уйымлары хызметкерлериниң алып барып атырған жумысларына тоқтап өтти.

Мажилисте жынайтшылықты ашыўда, оларды өз уақтында таўып жуўапкершиликке тартыўда көрсеткен жеке ерликтери ушын айырым хызметкерлерге әскерий шенлер, ақшалай сыйлықлар тапсырылды.

Мажилис қатнасушыларына Бердақ атындағы музыкалы театрының жәмәәти өзлериниң қызықлы концерт бағдарламасын қойып берди.

Мажилиске Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңесиниң Баслығы С. Әуезматов қатнасты.

ЖАЗЫЛЫҮ—98

Ҳурметли

газета оқыўшылары!

1998—жыл ушын Қарақалпақстан Республикасы ҳуқуқ қорғаў уйымларының жәмиетлик—ҳуқуқий газетасы «Адам хэм Нызам» —«Инсон ва қонун» га жазылыўды умытпадыңыз ба?

Газетаның пуқаралар ушын жыллық жазылыў баҳасы 613 сўм 70 тийин.

Ярым жылга 306 сўм 70 тийин.

Кәрхана хэм мәкемелер ушын жыллық жазылыў баҳасы 1613 сўм 40 тийин.

Ярым жылга 806 сўм 70 тийин.

Газетаның индекси; пуқаралар ушын 321.
Кәрханалар ушын 322.

Судтың тийкарғы хызмети әдилликти хэм татыўлықты, ҳуқуқий тәртип хэм ыызамлылықты барлық шаралар менен беккемлеўге қаратылған.

Мойнақ районлық суды өз хызмет уазыйпаларын мине усы бағдарда алып барып атыр.

Сүүретте; Мойнақ районлық судының баслығы Қ. ӘБДИРАХМАНОВ.

Сүүретке түсирген П. МАТЖАНОВ.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING ҚОНУНИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ

ҚОНУНЛАРИНИ ТАЙЁРЛАШ ТЎҒРИСИДА

1. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР.

1-модда. Ушбу Қонуннинг мақсади

Ушбу Қонун Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси қабул қиладиган қонунларни тайёрлаш тартибини белгилайди.

2-модда. Ушбу Қонуннинг амал қилиш соҳаси

Ушбу Қонун қонунчилик ташаббуси ҳуқуқига эга бўлган органлар ва шахсларнинг, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Президенти, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси, унинг Кенгаши, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси топшириғига ёки тавсиясига биноан ёхуд ўз ташаббуси билан қонун лойиҳалари устида ишлаётган вазирликлар, идоралар, бошқа давлат органлари ва жамоат бирлашмаларининг фаолиятига татбиқ этилади.

3-модда. Қонун лойиҳаларини тайёрлашнинг демократик асослари

Қонунлар Ўзбекистон Республикаси халқининг хоҳиш-иродасини ифода этиши, турли снэсий кучлар, ижтимоий табақалар ва жамият гуруҳлари манфаатларининг ўзаро муросасини таъминлаши лозим.

Қонун лойиҳаларини тайёрлаш ошкоралик, жамоатчилик фикрини ўрганиш ва ҳисобга олиш асосида, Олий Мажлис депутатларининг, партия фракцияларининг (блокларининг), давлат органлари ва жамоат бирлашмаларининг иштирокида амалга оширилади. Лойиҳаларни тайёрлашга илмий муассасалар, ўқув юртлари, олимлар, халқ хўжалиги тегишли тармоқларининг мутахассислари ва юридик хизматлари жалб этилади.

Қонун лойиҳалари умумхалқ муҳокамасига қўйилиши мумкин.

4-модда. Олий Мажлис қонун яратувчилик фаолиятининг асосий йўналишлари

Олий Мажлис ўз фаолиятида қонун яратувчилик ишининг қуйидаги асосий йўналишлари бўйича истиқболга мўлжалланган ва жорий режалар ишлаб чиқади ҳамда қабул қилади:

- 1) инсон ҳуқуқларига риоя этилиши ҳамда демократик принципларни ҳаётга янада кенгроқ жорий этиш;
- 2) давлат қурилиши;
- 3) бозор иқтисодиётини шакллантириш;
- 4) халқаро муносабатларни ривожлантириш.

5-модда. Қонун лойиҳаларининг қонунчилик принципларига ва Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига мувофиқ бўлишини таъминлаш

Қонун лойиҳаларини тайёрлаш чоғида қонунчилик тизими ва принциплари, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари ҳисобга олинади.

6-модда. Қонун лойиҳаларининг сифатли бўлишини таъминлаш

Қонун лойиҳаси устида ишлаётган давлат органлари, жамоат бирлашмалари ва шахслар лойиҳанинг ушбу Қонун талабларига мувофиқ сифатли ва ўз вақтида тайёрланишини таъминлашлари шарт.

Қонун лойиҳаси ҳар томонлама асосланган бўлиши, инсон ҳуқуқлари устуворлиги принципларидан келиб чиқиши, жамият ва давлатнинг манфаатларини ақс эттириши керак.

7-модда. Қонун ҳужжатларининг самарадорлигини ўрганиш.

Олий Мажлиснинг қўмиталари ва комиссиялари, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг вазирликлари ва идоралари ўзларига топширилган тармоқлар ёки бошқарув соҳасида, республика жамоат бирлашмаларининг раҳбар органлари ўзларининг уставларида белгиланган вазифаларга мувофиқ қонун ҳужжатларини қўллаш амалиётини ва унинг самарадорлигини ўрганишни ташкил этадилар ҳамда зарурат бўлса, уни такомиллаштириш юзасидан таклифлар ишлаб чиқадиладар.

II. ҚОНУН ЛОЙИҲАЛАРИНИ ТАЙЁРЛАШ ИШИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ

8-модда. Олий Мажлис Кенгашининг лойиҳаларни тайёрлаш борасидаги фаолияти

Олий Мажлис Кенгаши:

1) лойиҳаларни тайёрлаш ишининг режалаштирилишини ташкил этади, режалар бажарилиши устидан умумий назоратни амалга оширади;

2) Олий Мажлис қўмиталари ва комиссияларига, давлат органлари ва жамоат бирлашмаларига лойиҳаларни ишлаб чиқиш тўғрисида топшириқ ҳамда тавсиялар беради;

3) қонун лойиҳаларига доир концепцияларни кўриб чиқади;

4) қўмиталар ва комиссиялар, давлат органлари ва жамоат бирлашмаларининг лойиҳаларни тайёрлашнинг бориши тўғрисидаги ахборотларини эшитади;

5) Олий Мажлис депутатларига лойиҳаларни тайёрлаш ишида ёрдам беради ва кўмаклашади;

6) зарур ҳолларда лойиҳаларни умумхалқ муҳокамасига қўяди;

7) лойиҳаларни дастлабки ёки қўшимча тарзда кўриб чиқиш учун Олий Мажлиснинг тегишли қўмиталари ва комиссияларига топширади;

8) давлат органлари ва жамоат бирлашмаларининг амалдаги қонун ҳужжатларини қўллаш амалиёти ва унинг самарадорлиги тўғрисидаги ахборотларини эшитади;

9) Олий Мажлис муҳокамасига киритиладиган қонун лойиҳалари, уларга доир бошқа зарур материаллар билан Олий Мажлис депутатлари ўз вақтида таъминланиши устидан назоратни амалга оширади;

10) ушбу Қонуннинг талаблари бузилган тақдирда, қонун лойиҳасини уни киритган органга қайтаради;

11) зарур ҳолларда қонун лойиҳаларини тайёрлаш юзасидан танлов эълон қилади.

Олий Мажлис Кенгаши лойиҳаларни тайёрлаш ишини ташкил этиш билан боғлиқ бошқа ваколатларни ҳам амалга оширади.

9-модда. Олий Мажлис қўмиталари ва комиссияларининг лойиҳаларни тайёрлаш борасидаги фаолияти

Олий Мажлис қўмиталари ва комиссиялари:

1) ўз ташаббуси билан ёки Олий Мажлис, унинг Кенгаши топшириғига кўра қонун лойиҳаларини ишлаб чиқади ва уларни Олий Мажлис муҳокамасига киритади;

2) лойиҳаларни тайёрлаш ёки дастлабки тарзда кўриб чиқиш учун махсус комиссиялар ёки ишчи гуруҳлари тузади;

3) лойиҳалар юзасидан тегишли давлат органлари, жамоат бирлашмалари ва илмий муассасаларнинг фикрини сўрайди;

4) лойиҳалар юзасидан тушган таклифларни умумлаштиради ва кўриб чиқади.

Олий Мажлис қўмиталари ва комиссиялари лойиҳаларни тайёрлаш ишини ташкил этиш билан боғлиқ бошқа ваколатларни ҳам амалга оширади.

10-модда. Олий Мажлис депутатининг лойиҳаларни тайёрлаш борасидаги фаолияти

Олий Мажлис депутати:

1) Олий Мажлисга, унинг Кенгаши ёки Олий Мажлис қўмиталари ва комиссияларига лойиҳалар ишлаб чиқиш тўғрисида таклифлар киритиши мумкин;

2) тегишли давлат органлари ва жамоат бирлашмаларига мурожаат қилишга ҳақлидир, бу органлар ва бирлашмалар лойиҳани ишлаб чиқишда унга ёрдам кўрсатишлари, ахборот материаллари ва маълумотномалар билан таъминлашлари шарт;

3) Олий Мажлис ёки унинг органлари лойиҳалар тайёрлаш учун тузадиган комиссиялар ва ишчи гуруҳларининг ишида қатнашади;

4) қонун лойиҳаларини тайёрлаш чоғида сайловчиларнинг фикрини ҳисобга олади.

Олий Мажлис депутати лойиҳаларни тайёрлаш ишини ташкил этиш билан боғлиқ бошқа ваколатларни ҳам амалга оширади.

11-модда. Вазирлар Маҳкамасининг лойиҳаларни тайёрлаш борасидаги фаолияти

Вазирлар Маҳкамаси:

1) ўз ташаббуси билан ёхуд Ўзбекистон Республикаси Президенти, Олий Мажлис ёки унинг Кенгаши топшириғига биноан қонун лойиҳаларини ишлаб чиқади ҳамда уларни Олий Мажлис муҳокамасига киритади;

2) вазирликлар ва идораларга лойиҳалар тайёрлаш тўғрисида топшириқлар беради, лойиҳаларни

тайёрлашга доир ишларни бирлаштириб ва йўналтириб туради;

3) қонун лойиҳалари юзасидан давлат органлари, жамоат бирлашмалари ва илмий муассасаларнинг фикрини сўрайди;

4) Олий Мажлисга лойиҳани умумхалқ муҳокамасига қўйиш мақсадга мувофиқлиги тўғрисида таклифлар киритади;

5) вазирликлар ва идораларнинг амалдаги қонун ҳужжатларини қўллаш амалиёти ва унинг самарадорлигини ўрганиш натижалари тўғрисидаги ахборотларини эшитади.

Вазирлар Маҳкамаси лойиҳаларни тайёрлаш ишини ташкил этиш билан боғлиқ бошқа ваколатларни ҳам амалга оширади.

12-модда. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигининг лойиҳаларни тайёрлаш борасидаги фаолияти

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги:

1) юқори органларнинг топшириғига биноан ва ўз ташаббуси билан қонун лойиҳаларини тайёрлайди, бошқа давлат органлари ва жамоат бирлашмалари билан биргаликда лойиҳаларни тайёрлашда иштирок этади;

2) Олий Мажлис Кенгашининг ёки Вазирлар Маҳкамасининг топшириғига, Олий Мажлис қўмиталари ва комиссияларининг сўровларига мувофиқ қонун лойиҳалари юзасидан юридик хулосалар беради;

3) қонун лойиҳаларини тайёрлашни амалга ошираётган вазирликлар ва идораларнинг ишини мувофиқлаштириб боради;

4) қонун лойиҳаларини тайёрлаётган давлат органлари ва жамоат бирлашмаларига услубий ёрдам кўрсатади;

5) Олий Мажлисни, унинг органларини ва Вазирлар Маҳкамасини қонун лойиҳаларини ишлаб чиқиш масалалари юзасидан хабардор қилади.

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги лойиҳаларни тайёрлаш ишини ташкил этиш билан боғлиқ бошқа ваколатларни ҳам амалга оширади.

III. ҚОНУН ЛОЙИҲАЛАРИНИ ТАЙЁРЛАШ.

13-модда. Лойиҳаларни тайёрлаш бўйича комиссиялар ёки ишчи гуруҳларини тузиш

Қонун лойиҳаларини тайёрлаш учун комиссиялар, ишчи ва таҳрир гуруҳлари тузилиши мумкин.

Олий Мажлис, унинг Кенгаши ёки Олий Мажлис қўмиталари ва комиссиялари тузадиган тайёрлов комиссиялари таркибига депутатлар, давлат органлари, жамоат бирлашмалари, илмий муассасалар, ўқув юртларининг вакиллари, мутахассислар ва олимлар киритилиши мумкин.

(давоми 3 бетда).

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ҚОНУНИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ҚОНУНЛАРИНИ ТАЙЁРЛАШ ТЎҒРИСИДА

(боши 2-бетда).

Қонун лойиҳасини тайёрлаш топширилган давлат органи ёки жамоат бирлашмаси лойиҳани ишлаб чиқишда иштирок этаётган органларнинг, бошқа манфаатдор давлат органлари ва жамоат бирлашмаларининг, илмий муассасаларнинг вакиллари, мутахассислар ва олимлардан иборат комиссия тузиши мумкин.

Лойиҳа устида иш бошлангунча қадар лойиҳани тайёрлаётган комиссия ёки орган (органлар) қонуннинг концепциясини ишлаб чиқади, унинг мақсадини, амал қилиш соҳасини, таркибий тузилишини, қонун ҳужжатлари тизимидаги ўрнини аниқлайди.

Лойиҳани тайёрлаётган органнинг илтимосига кўра вазирликлар ва идоралар, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар лойиҳа юзасидан хулосалар берадилар, маслаҳатлар бериш учун мутахассислар ажратадилар, зарур материалларни тақдим этадилар.

14-модда. Лойиҳани тайёрлаш чоғида қонун ҳужжатларини қўллаш амалиётини ва жамоатчилик фикрини ўрганиш

Олий Мажлис қўмиталари ва комиссиялари, давлат органлари ва жамоат бирлашмалари қонун лойиҳасини тайёрлаш чоғида:

1) лойиҳа мавзуси бўйича амалдаги қонун ҳужжатларини қўллаш амалиётини ўрганиш ва ҳисобга оладилар, жамиятнинг ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солишга бўлган эҳтиёжини, қонун ҳужжатларининг самарадорлигига таъсир этувчи сабаблар ва шартларни аниқлайдилар;

2) қонун ҳужжатларини такомиллаштириш юзасидан давлат органлари ва жамоат бирлашмаларининг, меҳнат жамоалари ва фуқароларнинг таклифларини, оммавий ахборот воситаларининг материалларини, илмий муассасалар, олимлар ва мутахассисларнинг таклифларини, шунингдек жамоатчилик фикрини ўрганувчи бошқа воситаларнинг маълумотларини умумлаштирадилар ҳамда улардан фойдаланадилар;

3) қонун билан тартибга солиш борасида бошқа давлатлар тажрибасини ҳисобга оладилар.

15-модда. Қонун актининг тури
Тартибга солинаётган муносабатларнинг хусусиятига ва ўзига хос жиҳатларига қараб қонун актининг лойиҳаси Ўзбекистон Республикаси қонунининг ёки Олий Мажлис қарорининг лойиҳаси тариқасида тайёрланади.

16-модда. Лойиҳани тақриз учун юбориш

Лойиҳа уни тайёрлаш учун масъул бўлган орган томонидан манфаатдор давлат органлари ва жамоат бирлашмаларига, шунингдек илмий муассасаларга ва ўқув юртларига тақриз учун юборилиши мумкин, улар лойиҳа юзасидан ўз таклиф ва мулоҳазаларини маълум қиладилар.

Лойиҳани дастлабки тарзда муҳокама этиш чоғида билдирилган ёки унга доир тақризларда баён этилган таклиф ва мулоҳазалар кейинчалик лойиҳа устида иш олиб борилганда кўриб чиқиладилар ва умумлаштирилади.

17-модда. Қонун қабул қилиниши билан боғлиқ бўлган норматив ҳужжатларнинг лойиҳаларини ишлаб чиқиш

Қонунни қўллаш учун зарур бўлган норматив ҳужжатларнинг (амалга киритиш тартиби тўғрисидаги ҳужжатларнинг, ҳукумат ва идораларнинг норматив ҳужжатлари ва шу кабиларнинг) лойиҳалари, илгари қабул қилинган қонун ҳужжатларига тегишли ўзгартишлар, қўшимчалар киритиш ёки бу қонун ҳужжатларини ўз кучини йўқотган деб топиш тўғрисидаги таклифлар, қоида тариқасида, қонун лойиҳаси билан бир вақтда ишлаб чиқиладилар. Бу норматив ҳужжатлар янги қонун қабул қилиниши билан бир вақтда ёки уни амалга киритгунча ёхуд у қабул қилинганидан кейин мумкин қадар қисқа муддат ичида қабул қилинади.

18-модда. Қонун лойиҳасини мустақил экспертизадан ўтказиш

Қонун лойиҳалари эксперт баҳолашдан ўтказилиши мумкин. Экспертиза Олий Мажлис қўмитасида, комиссиясида лойиҳа устидаги ишлар тугалланганидан кейин ўтказилади.

Қонун лойиҳасини экспертизадан ўтказишга олимлар, амалиётчи ходимлар ва бошқа шахслар жумласидан бўлмиш юқори малакали мутахассислар жалб этилади.

Лойиҳани экспертизадан ўтказиш натижалари юзасидан экспертлар тегишли хулоса тақдим этадилар.

Башарти тайёрланган қонун лойиҳаси уни ишлаб чиқувчилар олдига қўйилган вазифаларга жавоб бермайди деб топилса, Олий Мажлис ва унинг органлари ушбу лойиҳани тайёрлаш юзасидан тузилган комиссия ёки ишчи гуруҳини тарқатиб юбориш тўғрисида ва бундай гуруҳини янги таркибда тузиш ҳақида қарор қабул қилиши мумкин.

19-модда. Қонун ҳужжатини тажриба тариқасида қўллаш

Янги қонуннинг самарадорлигини ўрганиш мақсадида Олий Мажлис ўз ташаббуси билан ёки қонунчилик ташаббуси ҳуқуқига эга бўлган органлар ва шахсларнинг таклифига биноан мазкур қонунни айрим ҳудудда ёки халқ хўжалигининг бирор тармоғида тажриба тариқасида вақтинча жорий этиш тўғрисидаги масалани ҳал қилиши мумкин.

IV. ҚОНУН ЛОЙИХАЛАРИНИНГ МАЗМУНИГА ҚЎЙИЛАДИГАН АСОСИЙ ТАЛАБЛАР.

20-модда. Лойиҳани мазмунини таърифлаш

Қонун лойиҳасида норматив кўрсатмалар моддалар шаклида баён этилади. Кодекслар ва бошқа қонунларнинг моддаларига, қоида тариқасида, сарлавҳа қўйилади.

Қонун лойиҳалари муқаддимага эга бўлиши, бўлимлар, кичик бўлимлар, боблар ва параграфларга, моддалари эса қисмлар, бандлар ва кичик бандларга бўлиниши мумкин. Бўлимлар, боблар, моддалар, моддаларнинг қисмлари, бандлари ва кичик бандлари лойиҳа мавзуси мантиқан ривожланиб боришини таъминлайдиган тарзда кетма-кет жойлаштирилади.

Қонун лойиҳасидаги қоидалар аниқ ва равшан бўлиши лозим. Лойиҳада ишлатиладиган тушунчалар ва атамалар турлича изоҳлаш имкониятини истисно этадиган, уларнинг амалдаги қонун ҳужжатларида қабул қилинган маъносига мувофиқ ягона шаклда қўлланилади. Зарур ҳолларда махсус атамалар ва тушунчаларнинг қисқача таърифи берилади, умумий қабул қилинган қисқартмалар қўлланилади ва бошқа қисқартмаларга тушунчалар бериб ўтилади.

21-модда. Лойиҳанинг реквизицисини

Қонун лойиҳасида қуйидаги реквизицисини бўлиши зарур; қонун актининг тури; унинг асосий мазмунини акс эттирувчи сарлавҳаси; қонун актига имзо қўювчи мансабдор шахснинг номи.

Қонун лойиҳасида зарур ҳолларда уни амалга киритиш муддати ва тартиби кўрсатилади.

V. ЯҚУНЛОВЧИ ҚОИДАЛАР

22-модда. Қонунчилик ташаббуси ҳуқуқи

Қонунчилик ташаббуси ҳуқуқига эга бўлган органлар ва шахслар қонун лойиҳаларини Олий Мажлис муҳокамасига киритадилар. Ўзбекистон Республикаси Конституциясига мувофиқ Олий Мажлисда қонунчилик ташаббуси ҳуқуқига Ўзбекистон Республикасининг Президенти, ўз давлат ҳокимиятининг олий органи орқали Қорақалпоғистон Республикаси, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиснинг депутатлари, Вазирлар Маҳкамаси, Конституциявий суди, Олий суди, Олий ҳўжалик суди, Бош прокурори эгадилар.

Қонунчилик ташаббуси ҳуқуқига эга бўлмаган вазирликлар, идоралар ва бошқа органлар ёки жамоат бирлашмалари томонидан тайёрланган қонун лойиҳалари, агар лойиҳани тайёрлаш тўғрисидаги топшириқда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, кўриб чиқиш учун Вазирлар Маҳкамасига тақдим этилади.

Қонун лойиҳаси дастлабки тарзда кўриб чиқиш натижаларини ҳисобга олган ҳолда, шунингдек уш-

бу Қонуннинг талаблари бузилган тақдирда маромига етказиш учун қайтарилиши мумкин.

23-модда. Лойиҳани асослаш

Қонун лойиҳасини Олий Мажлисга киритиш чоғида уни қабул қилиш зарурлиги асоси, шунингдек лойиҳа келишиб олинган давлат органлари ва жамоат бирлашмаларининг рўйхати ҳам тақдим этилади. Амалга ошириш учун қўшимча моддий ва бошқа харажатлар талаб қилинадиган лойиҳа тақдим этилаётганда унга молиявий-иқтисодий асослар илова қилинади.

Лойиҳани тайёрлашда қатнашган ва бу лойиҳага эътироз бўлган давлат органининг ёки жамоат бирлашмасининг раҳбари ўзи рози бўлмаган қоидаларнинг моҳияти юзасидан асослангандирлиги фикрини тақдим этади.

24-модда. Қонун лойиҳаларини Олий Мажлисда муҳокама этиш

Олий Мажлисга киритилган қонун лойиҳалари Олий Мажлиснинг Регламенти қоидаларига мувофиқ муҳокама қилинади.

Ўзбекистон Республикасининг
Президенти **И. КАРИМОВ.**

Тошкент шаҳри,
1997 йил, 30 август.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ
ҚАРОРИ

«ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ҚОНУНЛАРИНИ ТАЙЁРЛАШ
ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ ҚОНУНИНИ
АМАЛГА КИРИТИШ ҲАҚИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий
Мажлиси **ҚАРОР ҚИЛАДИ:**

1. «Ўзбекистон Республикаси қонунларини тайёрлаш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонун матбуотда эълон қилинган кундан эътиборан амалга киритилсин.

2. Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсатининг 1991 йил 10 октябрда қабул қилинган «Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларини тайёрлаш, муҳокама қилиш ва уларнинг бажарилиши устидан назоратни ташкил этиш Қоидаларини тасдиқлаш тўғрисида»ги қарори (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1991 йил, №12, 290-модда) ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин.

Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлиснинг Раиси

Э. ХАЛИЛОВ.

Тошкент шаҳри,
1997 йил, 30 август.

Өсип киятырған жас аўладты ҳәр тәрпелеме тәрбиялауда, ден-саўлығын бекемлеуде, жәмийетимиздиң экономикалық хэм социаллық раўажланыўын тәмийинлеуде семьяның орны айрықша. Мине усы кишкене семьялардың қуралыўынан халық, жәмийет пайда болады. Халқымыздың аўызбиршилигин сақлау ушын усы кишкене жас семьялардың турмыс жағдайын, өз-ара татыўлылығын тәмийинлеу бизиң уазыйшамыз.

Хәр жылы районымызда 500 ден аслам жас семья некеден өтеди. Өлбетте, семья қурыў инсан өмириндеги ең қуўанышлы жағдай. Бирақ ашынарлы жери усы жас семьялар қысқа ўақыт ишинде «Жулдызымыз жараспады, минезимизден мин шықты»—деп ажырасып кетиў жағдайлары көптеп ушырасып турады. 1997-жылы усындай себеплер менен 17 жас семья некелерин бузды—дейди Хожели районлық ПХАЖ бөлиминиң баслығы Ф. Исмағұлова.

Усы жас семьялардың бузылмаўы ушын ПХАЖ бөлими оларға қандай шараятлар жаратады?

Келип түскен арзаларды көрип шығып суд тәрәпинен берилетуғын ойланыў мүддетинен соң көп ғана шаңарақлар қайта тикленди. Мәселен; К. исмли жигит А. исмли қызға 1993-жылда үйленип, Ахмет атлы балалы болған. Соңғы ўақытлары олар өз-ара келиспеўшилик себептери менен ажырасып, алимент төлеитуғынын айтып судқа арза берген. Суд олардың шаңарақларын тиклеу ушын 6 ай мүддет берди.

«ЖЕТИ ӨЛШЕП, БИР КЕС»

Алимент, мал-дүнья, әкениң орнын баса ма? Ата-анасының «айналайын» деген бир аўыз жыллы сөзи, нәресте ушын үлкен бахыт емес пе? Өмир бойы бир тырнаққа зар болып жүргенлердиң саны аз ба?

Жоқарыда айтып өткен Ахметтиң ата-аналары да қайтадан қосылды. Судтың шешими дурьс болды. Бириншиден шаңарақ шайпалмады, екіншиден нәресте тири жетим болмады.

Шаңарақ қурыў алдында турған жасларға қандай кеңеслер берер едіңиз?

Шаңарақ қурыўда асықпай терең ойлап, «жети өлшеп бир кескен» жүдә мақул болады. Оның үстине некелік жасына толыў керек, яғный ол ерлер ушын 18 жас, қызлар ушын 17 жас болып белгиленген.

Егер олар басқа биреу менен некеде турса некеден өткерилмейди. Белгиленген 1 ай сынақ мүддети ишинде бир-бирин толық түсинип, турмыслық тәжірибеге топлаған жас шаңарақ ийелери некеден өткериледи. Усы жағдайлар иске асқанда ғана орны толмас өкиниш хэм ажырасып кетиў уқсаған ҳәрекетлердиң алдын алған болады.

Сизиң бөлимиңиз тәрәпинен булардан басқа қандай илаждар көрилип атыр?

Бизде неке, шаңарақ, ата-ана, мектеп хэм басқа да орындарда жаслар тәғдирине байланыслы үгит-нәсият жұмыслары өткерилип атыр. Районлық ҳаял-қызлар комитети, пуқаралар жыйыны менен бирликте «жөнжелли семьядан берекет кетеди»—деген атамада ушырасыўлар, районлық мәдениет үйи менен бирге «Қөйин енем—анам, келиним балам», «Қөнекей қызлар», «Қыз өссе—елдиң көрки» атлы конкурслар шөлкестирди.

Районымызда «Хаял-қызлар хэм хуқық» жәмийетлик орайы дүзиліп прокуратура, халық билимлендириў бөлими, районлық емлеўхана жанындағы «Ана, бала хэм экология» бөлими менен бирлесип ҳаял-қызлардың хуқықы мәдениетин көтериў, дүньяға көз-қарасын қәлиплестириў мақсетинде «Бегжап», «Саман көл», «Өмнүдәрья» хэм «Найман» пуқаралар жыйынында сәўбетлесулер өткерилди.

Семьяда мудары аўызбиршилик, елимизде парадатшылық болып, шаңарақлар шайпалмасын деп тилек билдиремиз.

Сәўбетлескен; Қ. СЕЙТУРАТОВ.

ЖАҢА КИТАПЛАР

Демократияластырыў хэм инсан хуқықлары

Өзбекстан Республикасы хуқықы демократиялық мәмлекет, пуқаралық жәмийет қурыў жолы менен бармақта.

Бул мақсетке ерисиуде халқымыздың хуқықы билимлерин асырыў, оларда жоқары хуқықы мәдениетти раўажландырыў жүдә үлкен әҳмийетке ийе. Президентимиз И. Керимов усы жылы 20-май күни мәмлекетимиздиң хуқық қорғау мәкемелери басшылары, хуқықтаныўшы алымлар, ғалаба хабар қураллары ўәкиллери менен ушырасыўда буған айрықша итибар берген еди.

«Биз ушын пуқаралық жәмийет—социаллық мәкан»—деген еди мәмлекетимиз басшысы. Бул мәканда нызам үстин болып, ол инсанның камалға келиўине кесент етпейди, керисинше, жәрдем береди. Инсан мөлери, оның хуқық хэм еркинликтери толық дәрежеде иске асыўына жәрдемлеседи.

Әне усы көрсетпелерден келип шыққан ҳалда Инсан хуқықлары бойынша Өзбекстан Республикасы миллий орайы «Демократияластырыў хэм инсан хуқықлары» топарында брошюралар басып шығарыўға киристи. Қысқа ўақыт ишинде усы топламда тоғыз брошюра баспадан шықты.

«Нызам хэм тил»—бул илимий мийнет хуқық хэм тил, олардың өз-ара байланыслары, нызам тили, хуқықы термин мәселелерине бағышланған. Нызам тилинде надурьс қолланылған бир ғана сөз, ҳәтте бир ғана иркилиў белгисин қәте қолланыў аўыр ақыбетлерге алып келетуғынлығы жақсы мәлим. Лекин жақынға шекем көп ғана нызамларда тилдеги кемшиликтерди ушыратыў мүмкин еди.

Хуқық хэм тил мәселеси мәмлекетимизде өзбек тили Мәмлекетлик тил билигин алғаннан соң айрықша әҳмийетке ийе болды. Соның ушын бул мийнетте мәмлекетлик тил хэм өзбек хуқық терминлери мәселелери өзиниң ҳәр тәрпелеме сәўлелениўин тапқан.

«Инсан хуқықлары хэм хуқықы мәдениет».

Инсан хуқықы хэм еркинликтери мәселелерине бағышланған. Хәр бир пуқара өзиниң сиясий, социаллық, экономикалық хэм басқа да хуқықларын толық билген жағдайда ғана—хуқықы демократиялық мәмлекет дүзиў, инсанның хуқық хэм еркинликтерин, нызам үстем-

лигин тәмийинлеу мүмкин. Соның ушын бул мийнетте халық хуқықы жетискенликтерин жоқарылатыў инсанның реформалар атқарыўшысы сыпатындағы искерлигин асырыў мәселелери анализ етиледи, дыққатқа итибар жуўмақ шығарылады. Бул мийнет «Тошкент оқшоми» газетасы китапханасы тәрәпинен басылған.

«Бурхониддин Марғинович—уллы хуқықтаныўшы».

Хуқықтаныў пәнлери докторы, профессор Акмал Сайдов қәлемине тийисли бул мийнет Маверенахр диний мектебиниң тийкарын салыўшылардың бири, уллы илимпаз Бурхониддин Марғинович өмири хэм хызметине бағышланған.

Биз тек гәрәзсизлик шарапаты менен ислам хуқықтаныўына үлкен үлес қосқан Марғиновичдай илимпазлар атларын тиклеу хэм хурметлеуға бойынша болдық.

«Инсан хуқықлары» сораў хэм жуўаплар». Тийкарынан ЮНЕСКО басылымы. Ол инсан хуқықлары бойынша миллий орай тәрәпинен аудармаланып, баспаға таярланған.

Мәлим болғаньндай БИРЛЕСКЕН МИЛЛЕТЛЕР ШӨЛКЕМИ 1995—2005—жыллар дүньяда инсан хуқықларының 10 жыллығы деп жәриялаған. Усыны итибарға алған жағдайда ЮНЕСКО ның усы оқыў қолланбасында инсан хуқықлары дүнья жүзлик декларациясының мазмуны сораў—жуўап тәрәпинде ашып бериледи.

«Что нужно знать о правах человека».

Бул мийнетте инсан хуқықлары жақынға жүдә әҳмийетли мағлыұматлар келтирилген. Яғный, китап оқыўшы—инсан хуқықлары түсиниң қалай пайда болғанлығы, бул хуқықлар хэм олардың классификациясы, инсан хуқықы хэм еркинликтерин әмелге асырыў хэм де қорғауды тәмийинлеутиғын халық—аралық шөлкемлер хэм хужжетлер менен танысыў имканиятына ийе болады. Бул мийнет Т. Имамова хэм О. Тажихановлар тәрәпинен жазылған.

«Конституция и права человека»—

оқыў қолланбасы болып, онда Өзбекстан мәмлекетлик гәрәзсизликке ерискеннен кейин инсан хуқықлары хэм еркинликлери жақынғағы нызамлылықтың раўажланыў барысы өз сәўлелениўин тапқан.

БЫЙЫЛ РОССИЯДА АТЫҰ ЖАЗАСЫ ҚОЛЛАНЫЛМАДЫ.

Атыў жазасы әмелдеги жынаят нызамлылығына тийкарланып судлар менен белгиленеди. Россия Конституциясының 20—статьясына (оның өзгериўи) тийкарланып бул жаза адам өмирине қарсы аўыр жынаят ислеген пуқараларға қолланылады.

Россия Федерациясында еркинен айырыў орынларында 70 мыңнан асламы қастан адам өлтириўшилик пенен судланғанлар. Бул жынаят түри бойынша жағдай Россияда 100 мың адамға 21,4, АҚШ та 9,0, Германияда 4,6 адамнан туўра келеди.

Американың гейбир штатларында ҳәзирге дейин атыў жазасы бериледи. Мысалы, усы жылы 57 адам өлим жазасына буйырылған. Соған қарамастан жәмийетшилик бул жағдайға түсиниўшилик пенен қарайды. Ал егер усы жағдай Россияда жүз берсе шаўқым көтерилиўи сөзсиз.

Россия Федерациясы Конституциясының 20—статьясына муўапық берилетуғын атыў жазасының бийкар етилиўине байланыслы усы

БАСПА СӨЗ МАТЕРИАЛЛАРЫНА ҚАРАҒАНДА...

жылы Россияда бир адамға да атыў жазасына ҳүким шығарылмаған. Россия қамақханаларының тағы бир қәуипсинип отырған жери судланғанлардың көпшилиги туберкулез кеселлигине шатылыўы болып табылады. Буған азық-аўқатқа, емлеуға қаржының жетпеуи себеп болған.

Соңғы 4 жыл ишинде туберкулез кеселлиги менен аўырған судланыўшылар саны 3 есе өскен. Өлимшилик те көбейген. Мысалы, 1993-жылы 1066 адам өлген болса, 1996—жылы бул көрсеткиш 3395 ке жеткен. Бүгинги күнде улыўма судланғанлардан 75 мың адам туберкулез кеселлигине шатылған. Қызығы, олардың 40% и қамаққа түспестен алдын туберкулез кеселлиги менен аўырған. Демек, жергиликли қамақ орайлары аўырыўды пайда етиўи емес, ал былайынша айтқанда «емлеўхана» ға айланған.

ХЫЗМЕТ ЛАҰАЗЫМЫНАН ПАЙДАЛАНҒАНЫ УШЫН

Полковник Миткеев ўәлаятлық суд жүргизген тергеу барысында айып-

Бул мәселеде мәмлекетимиз парламенти—Олий Мажлистиң хэм де атқарыўшы ҳәкимият органларының искерлиги көрсетиледи.

Қолланбада инсан мөлери хэм хуқықларының шығыслық мазмуны ашып берилгенлиги айрықша итибарлы. Мийнет Б. Тажиханов қәлемине тийисли.

«Өз хуқықларыңызды билесиз бе?»—

мийнет сораў—жуўап тәрәзинде таярланғаны менен дыққатқа муўапық. Хәр бир пуқара өз хуқықы хэм еркинликтерин билиўи тийис. Әсиресе, олардың хуқық тәртиплестириў мәкемелери менен мүнәсибетлеринде нызамларды жақсы билиўи үлкен әҳмийетке ийе. Мийнетте усы жақынға тереңрек мағлыұмат берилген. (Авторлары; Д. Миразов хэм Д. Бадалбаевлар).

«Инсан хуқықлары тараўында Өзбекстан Республикасының миллий искерлик дәстүри».

Топламның аталыўы оның мазмунын көрсетип тур. Бул дәстүрдиң тийкаргы мақсети мәмлекет Конституциясы хэм әмелдеги нызамларға тийкарланған ҳалда инсан хуқықлары хэм еркинликтерин хуқықы қорғауды тәмийинлеуға қаратылған. Мийнетте инсан хуқықлары тараўындағы нызамлылық, пуқараларға хуқықы жәрдем көрсетиў, инсан хуқықлары бойынша миллий шөлкемлер, хукиметке қараслы болмаған шөлкемлер байланысын раўажландырыў, инсан хуқықлары тараўындағы мәлим байланысын жаратыў хэм раўажландырыў мәселелери кең орын алады.

«Өзбекстан демократияластырыў инсан хуқықлары хэм басқарыў байланыслары» деп аталған китапта Өзбекстан Республикасы менен Бирлескен Миллетлер Шөлкеми Жетилистириў дәстүри ортасында рәсми тастыйықланған дәстүрди әмелге асырыў мәселелери көтериледи. БМШ ниң Өзбекстандағы ўәкили Хамид Маликтиң бул мийнетте келтирилген кирис сөзинде «Өзбекстанда демократияластырыў инсан хуқықлары хэм басқарыў байланыслары» дәстүриниң тастыйықланыўы айрықша әҳмийетке ийе екенлиги айтылады. Бул Өзбекстанда инсан хуқықларын раўажландырыў жүзесинен БМШ менен мәмлекетимиздиң әҳмийетли басламасы болды.

Бул мийнетлердиң барлығы «Экономика хэм хуқық дүньясы» баспа үйи тәрәпинен басып шығарылған. Олар мәмлекетимиздиң жетекши хуқықтаныў алымлары хэм қәнийелери тәрәпинен жазылған.

(«Халқ сүзи» газетасынан алынды).

«АДАМ ХЭМ НЫЗАМ»

ШӨЛКЕМЛЕСТИРИҰШИЛЕР; Қарақалпақстан Республикасы Прокуратурасы, Әдиллик Министрлиги хэм Ишки ислер Министрлиги.

Газета А-3 формасында нұсқасы 12500 584 буйыртпа менен басылды. Газета айына 3 мәртебе шығады.

Бас редактор Роза КӨБЕЙСИНОВА.

Редакцияның жәмийетлик кеңесгөйлери Парахат АЙТНИЯЗОВ, Бахмурат СЕЙТУРАТОВ, Батыр МАТМУРАТОВ, Халмурза МАМУТОВ, Фархад НИЗАМОВ, Азат НУРЖАНОВ, Жаңабай САДЫҚОВ, Жаңабай ШЫЛМАНОВ, Замира ШАМУРАТОВА, Ҳакимбай ХАЛИМОВ.

Мөкан жайымыз; Инд: 742000. Нөкис қаласы

Гәрәзсизлик көшеси №44 жай. телефон; редактор; 4—47—59.

Басыўға рұхсат етилген ўақты 15.00 Индекс пуқаралар ушын—321, көрханалар ушын—322.

Баспасөз бойынша Қарақалпақстан Республикасы Мәмлекетлик комитетиниң Нөкис полиграфкомбинаты.